

eul_wid: okg-co

Πλούταρχος ὁ Χαιρωνεύς · Plutarch of Chaeronea

On the Primarily Cold

Περὶ τοῦ πρώτως ψυχροῦ

Period: Ῥωμαϊκή Roman

Dialect: Ἀττικίζουσα Atticizing

Domain: Φιλοσοφία Philosophy

Format: Πεζός Prose

Affiliation: Platonist

^{t 1} ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΡΩΤΩΣ ΨΥΧΡΟΥ Ἔστι τις ἄρα τοῦ ψυχροῦ δύναμις, ᾧ Φαβωρίνε, πρώτη καὶ οὐσία, καθάπερ τοῦ θερμοῦ τὸ πῦρ, ἥς παρουσίᾳ τινὶ καὶ μετοχῇ γίνεται τῶν ἄλλων ἕκαστον ψυχρόν; ἢ μᾶλλον ἡ ψυχρότης στέρησίς ἐστι θερμότητος, ὥσπερ τοῦ φωτὸς τὸ σκότος λέγουσι καὶ τῆς κινήσεως τὴν στάσιν; ἐπεὶ καὶ τὸ ψυχρὸν ἔοικε στάσιμον εἶναι, κινητικὸν δὲ τὸ θερμόν· αἶ τε τῶν θερμῶν καταψύξεις οὐδεμιᾶς παρουσίᾳ γίνονται δυνάμεως, ἀλλ' ἐκστάσει θερμότητος· ἅμα γὰρ ἀπιοῦσα πολλὴ φαίνεται καὶ ψύχεται τὸ ὑπολειπόμενον· ὁ γὰρ ἀτμός, ὃν τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων μεθήσιν, ἀπιόντι τῷ θερμῷ συνεκπίπτει· διὸ καὶ μειοῖ τὸ πλῆθος ἢ περίψυξις, ἐκκρίνουσα τὸ θερμὸν ἑτέρου μηδενὸς ἐπεισιόντος. ^[5]

946 ^A Ἡ πρῶτον μὲν ἂν τις ὑπείδοιτο τοῦ λόγου τούτου τὸ πολλὰς τῶν ἐμφανῶν ἀναιρεῖν δυνάμεων, ὥς οὐ ποιότητος οὐδ' ἕξεις ἕξεων δὲ καὶ ποιότητων στέρησεις, βαρύτητα μὲν κουφότητος καὶ σκληρότητα μαλακότητος τὸ μέλαν δὲ τοῦ λευκοῦ καὶ τὸ πικρὸν τοῦ γλυκέος, καὶ ὧν ἕκαστον ἐκάστῳ πέφυκεν ἀντικεῖσθαι κατὰ δύναμιν, οὐχ ὥς ἕξει στέρησις; ἔπειθ' ὅτι πᾶσα στέρησις ἀργόν ἐστι καὶ ἄπρακτον, ὥς τυφλότης καὶ κωφότης καὶ σιωπὴ καὶ θάνατος (ἐκστάσεις γὰρ εἰσιν εἰδῶν καὶ ἀναιρέσεις οὐσιῶν, οὐ φύσεις τινὲς οὐδ' οὐσίαι καθ' ἑαυτάς), ἡ δὲ ψυχρότης οὐκ ἐλάττονα τῆς θερμότητος ἐγγινομένη τοῖς σώμασι πάθη καὶ μεταβολὰς ἐνεργάζεσθαι πέφυκε; καὶ γὰρ πηγνυται πολλὰ τῷ ψυχρῷ καὶ συγκρίνεται καὶ πυκνοῦται· καὶ τὸ στάσιμον αὐτῷ καὶ δυσκίνητον οὐκ ἀργόν ἐστιν, ἀλλ' ἐμβριθὲς καὶ βέβαιον, ὑπὸ ῥώμης συνεριστικὸν καὶ συνεκτικὸν ἐχούσης τόνον. ^[10]

946 ^C ὅθεν ἡ μὲν στέρησις ἔκλειψις γίνεται καὶ ὑποχώρησις τῆς ἀντικειμένης δυνάμεως, ψύχεται δὲ πολλὰ πολλῆς αὐτοῖς θερμότητος ἐνυπαρχούσης· ἔνια δὲ καὶ μᾶλλον ἡ ψυχρότης, ἂν λάβῃ θερμότερα, πηγνυσι καὶ συνάγει, καθάπερ τὸν βαπτόμενον σίδηρον. οἱ δὲ Στωικοὶ καὶ τὸ πνεῦμα λέγουσιν ἐν τοῖς σώμασι τῶν βρεφῶν τῇ περιψύξει στομοῦσθαι καὶ μεταβάλλον ἐκ φύσεως γίνεσθαι ψυχὴν· ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἀμφισβητήσιμον, ἑτέρων δὲ πολλῶν τὴν ψυχρότητα φαινομένην δημιουργὸν οὐκ ἄξιον ἡγεῖσθαι στέρησιν. Ἔτι στέρησις μὲν οὐδεμίᾳ δέχεται τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον, οὐδ' ἂν εἴποι τις ἕτερον ἑτέρου μᾶλλον πεπηρῶσθαι τῶν μὴ βλεπόντων ἢ σιωπᾶν τῶν μὴ φθεγγομένων ἢ τεθνάναι τῶν μὴ ζώντων· ἐν δὲ τοῖς ψυχροῖς πολὺ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον ἔνεστι καὶ τὸ λίαν καὶ τὸ μὴ λίαν καὶ ὅλως ἐπιτάσεις καὶ ἀνέσεις, ὥσπερ ἐν τοῖς

θερμοῖς, διὰ τὸ τὴν ὕλην πῇ μὲν σφόδρα πῇ δ' ἡρέμα πάσχουσιν ὑπὸ τῶν ἐναντίων δυνάμεων ἔτερα μᾶλλον ἐτέρων καὶ θερμότερα καὶ ψυχρότερα παρέχειν ἐξ ἑαυτῆς. ^[5]

946 D καὶ γὰρ ἔξωθεν μὲν οὐκ ἔστι μῆξις πρὸς στέρησιν οὐδ' ἀναδέχεται δύναμις οὐδεμία τὴν ἀντικειμένην αὐτῇ στέρησιν ἐπιούσαν οὐδὲ ποιεῖ κοινωνὸν ἀλλ' ἀντεξανίσταται· θερμὰ δ' ἔστιν ἄχρις οὗ κεραννύμενα ψυχροῖς ὑπομένει, καθάπερ μέλανα λευκοῖς καὶ βαρέσιν ὀξεᾶ καὶ γλυκέσιν αὐστηρά, παρέχοντα τῇ κοινωνίᾳ ταύτῃ καὶ ἁρμονίᾳ χρωμάτων τε καὶ φθόγγων καὶ φαρμάκων καὶ ὄψων προσφιλεῖς πολλὰς καὶ φιλανθρώπους γενέσεις. ^[5]

946 E ἡ μὲν γὰρ κατὰ στέρησιν καὶ ἔξιν ἀντίθεσις πολεμικὴ καὶ ἀσύμβατός ἐστιν, οὐσίαν θατέρου τὴν θατέρου φθορὰν ἔχοντος· τῇ δὲ κατὰ τὰς ἐναντίας δυνάμεις καιροῦ τυχούσῃ πολλὰ μὲν αἱ τέχνηαι χρῶνται, πλεῖστα δ' ἡ φύσις ἐν τε ταῖς ἄλλαις γενέσεσι καὶ ταῖς περὶ τὸν ἀέρα τροπαῖς, καὶ ὅσα διακοσμῶν καὶ βραβεύων ὁ θεὸς ἁρμονικὸς καλεῖται καὶ μουσικός, οὐ βαρύτητας συναρμόττων καὶ ὀξύτητας οὐδὲ λευκὰ καὶ μέλανα συμφώνως ὁμιλοῦντα παρέχων ἀλλήλοις, ἀλλὰ τὴν τῆς θερμότητος καὶ ψυχρότητος ἐν κόσμῳ κοινωνίαν καὶ διαφορὰν, ὅπως συνοίονταί τε μετρίως καὶ διοίσονται πάλιν, ἐπιτροπεύων καὶ τὸ ἄγαν ἐκατέρας ἀφαιρῶν εἰς τὸ δέον ἀμφοτέρας καθίστησι. ^[5]

946 F Καὶ μὴν ψυχροῦ μὲν αἴσθησις ἔστιν, ὥσπερ καὶ θερμοῦ· στέρησις δ' οὐθ' ὁρατὸν οὐτ' ἀκουστὸν οὐθ' ἀπτόν οὐτε ταῖς ἄλλαις αἰσθήσεσι γνωστόν.

947 A οὐσίας γάρ τινος αἴσθησις ἦν· ὅπου δ' οὐσία μὴ φαίνεται, νοεῖται στέρησις, οὐσίας ἀπόφασις οὕσα, καθάπερ ὀψεως τυφλότης καὶ φωνῆς σιωπὴ καὶ σώματος ἐρημία καὶ κενόν. οὔτε γὰρ κενοῦ δι' ἀφῆς αἴσθησις ἔστιν, ἀλλ' ὅπου μὴ γίνεται σώματος ἀφή, κενοῦ γίνεται νόησις· οὔτε σιγῆς ἀκούομεν, ἀλλὰ, ἐὰν μηδενὸς ἀκούωμεν, σιγὴν νοοῦμεν· ὥς δ' αὐτῶς καὶ τυφλῶν καὶ γυμνῶν καὶ ἀνόπλων οὐκ αἴσθησις ἔστιν ἀλλ' αἰσθήσεως ἀποφάσει νόησις. ἔδει τοίνυν μὴ γίνεσθαι ψυχρῶν αἴσθησιν, ἀλλ' ὅπου τὸ θερμὸν ἐπιλείπει νοεῖσθαι τὸ ψυχρόν, εἴπερ ἦν θερμοῦ στέρησις· εἰ δ', ὥσπερ τὸ θερμὸν ἀλέα καὶ διακρίσει τῆς σαρκός, οὕτω συγκρίσει καὶ πυκνώσει τὸ ψυχρὸν αἰσθητόν ἐστι, δῆλον ὅτι καὶ ψυχρότητος ἰδία τις ἔστιν ἀρχὴ καὶ πηγὴ καθάπερ θερμότητος. ^[5]

947 B Ὡς τοίνυν ἐν τι καὶ ἀπλοῦν ἢ περὶ ἕκαστον εἶδος στέρησις, αἱ δ' οὐσίαι πλείονας διαφορὰς καὶ δυνάμεις ἔχουσι. μονοειδὲς γὰρ ἢ σιωπὴ ποικίλον δ' ἢ φωνή, νῦν μὲν ἐνοχλοῦσα νῦν δὲ τέρπουσα τὴν αἴσθησιν· ἔχει δὲ τοιαύτας καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ σχήματα διαφορὰς, ἐν αἷς ἄλλοτ' ἄλλως τὸν προστυγχάνοντα διατίθῃ· τὸ δ' ἀναφές καὶ ἄχρωστον καὶ ὅλως ἄποιον οὐκ ἔχει διαφορὰν, ἀλλ' ὁμοῖόν ἐστιν. ^[10]

947 C ἄρ' οὖν ἔοικε τοῖς στερητικοῖς τούτοις τὸ ψυχρόν, ὥστε μὴ ποιεῖν ἐν τοῖς πάθεσι διαφορὰν, ἢ τοῦναντίον ἡδοναί τε μεγάλα καὶ ὠφέλιμοι τοῖς σώμασιν ἀπὸ ψυχρῶν ὑπάρχουσι καὶ βλάβαι πάλιν νεανικαὶ καὶ πόνοι καὶ βαρύτητες, ὅφ' ὧν οὐκ ἀεὶ φεύγει καὶ ἀπολείπει τὸ θερμὸν ἀλλὰ πολλακίς ἐγκαταλαμβανόμενον ἀνθίσταται καὶ μάχεται, τῇ μάχῃ δ' αὐτῶν ὄνομα φρίκη καὶ τρόμος, ἡττωμένῳ δὲ τῷ θερμῷ τὸ πῆγνυσθαι καὶ ναρκᾶν ἐπιγίνεται, κρατοῦν δὲ τοῦ ψυχροῦ διάχυσιν παρέχει καὶ ἀλέαν τῷ σώματι μεθ' ἡδονῆς, ὅπερ Ὅμηρος 'ἰαίνεισθαι' κέκληκεν; ἀλλὰ ταῦτά γε παντὶ δῆλα, καὶ τούτοις οὐχ ἥκιστα τοῖς πάθεσιν ἐνδείκνυται τὸ ψυχρὸν ὅτι πρὸς τὸ θερμὸν ὥς οὐσία πρὸς οὐσίαν ἢ πάθος πρὸς πάθος οὐχ ὥς ἀπόφασις ἀντίκειται καὶ στέρησις, οὐδὲ φθορὰ τίς ἐστι τοῦ θερμοῦ καὶ ἀναίρεσις ἀλλὰ φθαρτικὴ φύσις καὶ δύναμις. ^[5]

947 D ἢ καὶ τὸν χειμῶνα τῶν ὥρων καὶ τὰ βόρεια τῶν πνευμάτων ἐξέλωμεν, ὥς στερήσεις ὄντα τῶν θερμῶν καὶ νοτίων ἰδίαν δ' ἀρχὴν οὐκ ἔχοντα. Καὶ μὴν τεττάρων γε τῶν πρώτων ὄντων ἐν τῷ παντὶ σωμάτων, ἃ διὰ πληθους καὶ ἀπλότητα καὶ δύναμιν οἱ πλεῖστοι στοιχεῖα τῶν ἄλλων

ὑποτίθενται καὶ ἀρχάς, πυρὸς καὶ ὕδατος καὶ ἀέρος καὶ γῆς, ἀναγκαῖόν ἐστι καὶ ποιότητος εἶναι τὰς πρώτας καὶ ἀπλᾶς τοσαύτας. ^[10]

947 E τίνες οὖν εἰσιν αὗται πλὴν θερμότης καὶ ψυχρότης καὶ ξηρότης καὶ ὑγρότης, αἷς τὰ στοιχεῖα πάσχειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν πέφυκεν; ὥς δὲ τῶν ἐν γραμματικῇ στοιχείων βραχύτητές εἰσι καὶ μακρότητες, τῶν δ' ἐν μουσικῇ βαρύτητες καὶ ὀξύτητες, οὐ θάτερα τῶν ἐτέρων στέρησις, οὕτως ἐν τοῖς φυσικοῖς σώμασιν ἀντιστοιχίαν ὑποληπτέον ὑγρῶν πρὸς ξηρὰ καὶ ψυχρῶν πρὸς θερμὰ, τὸ κατὰ λόγον ἅμα καὶ τὰ φαινόμενα διαφυλάττοντας. ^[10]

947 F ἢ, καθάπερ Ἀναξιμένης (fr. 1) ὁ παλαιὸς ὤετο, μήτε τὸ ψυχρὸν ἐν οὐσίᾳ μήτε τὸ θερμὸν ἀπολείπωμεν, ἀλλὰ πάθη κοινὰ τῆς ὕλης ἐπιγινόμενα ταῖς μεταβολαῖς· τὸ γὰρ συστελλόμενον αὐτῆς καὶ πυκνούμενον ψυχρὸν εἶναι φησι, τὸ δ' ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρὸν (οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῷ ῥήματι) θερμὸν· ὅθεν οὐκ ἀπεικότως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθιέναι· ψύχεται γὰρ ἡ πνοή· πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χεῖλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίνεται θερμὸν ὑπὸ μανότητος. ^[5]

948 A (τοῦτο μὲν οὖν ἀγνόημα ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ὁ Ἀριστοτέλης· ἀνειμένου γὰρ τοῦ στόματος ἐκπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν δὲ συστρέψαντες τὰ χεῖλη φυσῇσωμεν, οὐ τὸν ἐξ ἡμῶν ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν πρὸ τοῦ στόματος ὠθεῖσθαι ψυχρὸν ὄντα καὶ προσπίπτειν.) Εἰ δ' ἀπολείπτεον οὐσίαν ψυχροῦ καὶ θερμοῦ, προάγωμεν ἐπὶ τὸ ἐξῆς τὸν λόγον, ἥτις ἐστὶν οὐσία καὶ ἀρχὴ καὶ φύσις ψυχρότητος ζητοῦντες. οἱ μὲν οὖν, τῶν σκαληνῶν καὶ τριγωνοειδῶν σχηματισμῶν ἐν τοῖς σώμασι κειμένων, τὸ ῥιγοῦν καὶ τρέμειν καὶ φρίττειν καὶ ὅσα συγγενῇ τοῖς πάθεσι τούτοις ὑπὸ τραχύτητος ἐγγίνεσθαι λέγοντες, εἰ καὶ τοῖς κατὰ μέρος διαμαρτάνουσι, τὴν ἀρχὴν ὅθεν δεῖ λαμβάνουσι· δεῖ γὰρ ὥσπερ ἀφ' ἐστίας τῆς τῶν ὅλων οὐσίας ἄρχεσθαι τὴν ζήτησιν. ^[5]

948 B ὦ καὶ μάλιστα δόξειεν ἂν ἱατροῦ καὶ γεωργοῦ καὶ αὐλητοῦ διαφέρειν ὁ φιλόσοφος, ἐκείνοις μὲν γὰρ ἐξαρκεῖ τὰ ἔσχατα τῶν αἰτίων θεωρῆσαι· τὸ γὰρ ἐγγυτάτω τοῦ πάθους αἴτιον ἂν συνοφθῇ, πυρετοῦ μὲν ἔντασις ἢ παρέμπτωσις ἐρυσίβης δ' ἥλιοι πυριφλεγεῖς ἐπ' ὄμβρῳ βαρύτητος δὲ κλίσις αὐλῶν καὶ συναγωγὴ πρὸς ἀλλήλους, ἱκανόν ἐστι τῷ τεχνίτῃ πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον. ^[10]

948 C τῷ δὲ φυσικῷ θεωρίας ἔνεκα μετιόντι τἀληθές ἢ τῶν ἐσχάτων γνῶσις οὐ τέλος ἐστὶν ἀλλ' ἀρχὴ τῆς ἐπὶ τὰ πρῶτα καὶ ἀνωτάτω πορείας. διὸ καὶ Πλάτων ὀρθῶς καὶ Δημόκριτος αἰτίαν θερμότητος καὶ βαρύτητος ζητοῦντες οὐ κατέπαυσαν ἐν γῇ καὶ πυρὶ τὸν λόγον ἀλλ' ἐπὶ τὰς νοητὰς ἀναφέροντες ἀρχὰς τὰ αἰσθητὰ μέχρι τῶν ἐλαχίστων ὥσπερ σπερμάτων προῆλθον. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ αἰσθητὰ ταυτὶ προανακινήσαι βέλτιόν ἐστιν, ἐν οἷς Ἐμπεδοκλῆς τε καὶ Στράτων καὶ οἱ Στωικοὶ τὰς οὐσίας τίθενται τῶν δυνάμεων, οἱ μὲν Στωικοὶ τῷ ἀέρι τὸ πρῶτως ψυχρὸν ἀποδιδόντες, Ἐμπεδοκλῆς δὲ καὶ Στράτων τῷ ὕδατι· τὴν δὲ γῆν ἴσως ἂν ἕτερος φανείη ψυχρότητος αἰτίαν ὑποτιθέμενος. ^[10]

948 D πρότερον δὲ τὰ ἐκείνων σκοπῶμεν. ἐπεὶ τὸ πῦρ θερμὸν ἅμα καὶ λαμπρόν ἐστι, δεῖ τὴν ἀντικειμένην τῷ πυρὶ φύσιν ψυχρὰν τ' εἶναι καὶ σκοτεινὴν· ἀντίκειται γὰρ ὥς τῷ λαμπρῷ τὸ ζοφερὸν οὕτω τῷ θερμῷ τὸ ψυχρὸν· ἔστι γὰρ ὥς ὅψεως τὸ σκοτεινὸν οὕτω τὸ ψυχρὸν ἀφῆς συγχυτικόν, ἢ δὲ θερμότης διαχεῖ τὴν αἴσθησιν τοῦ ἀπτομένου καθάπερ ἡ λαμπρότης τοῦ ὀρῶντος. ^[5]

948 E τὸ ἄρα πρῶτως σκοτεινὸν ἐν τῇ φύσει πρῶτως καὶ ψυχρὸν ἐστίν. ὅτι δ' ἄηρ τὸ πρῶτως σκοτεινόν ἐστιν, οὐδὲ τοὺς ποιητὰς λέληθεν· ἀέρα γὰρ τὸ σκότος καλοῦσιν· (Hom. ι 144) 'ἄηρ γὰρ παρὰ νηυσὶ βαθεῖ' ἦν οὐδὲ σελήνη οὐρανόθεν προύφαινε' καὶ πάλιν (Hes. O. D. 255) 'ἡέρα ἐσάμενοι πᾶσαν φοιτῶσιν ἐπ' αἶαν' καὶ πάλιν (P 649) 'αὐτίκα δ' ἡέρα μὲν σκέδασεν καὶ

ἀπῶσεν ὁμίχλην, ἡέλιος δ' ἐπέλαμψε· μάχη δ' ἐπὶ πᾶσα φαάνθη· καὶ γὰρ 'κνέφας' τὸν ἀφώτιστον ἀέρα καλοῦσι, κενὸν ὡς ἔοικε φάους ὄντα· καὶ 'νέφος' ὁ συμπεσὼν καὶ πυκνωθεὶς ἀὴρ ἀποφάσει φωτὸς κέκληται· καλεῖται δὲ καὶ ἀχλὺς καὶ ὁμίχλη καὶ ὅσα τοῦ φωτὸς οὐ παρέχει τῇ αἰσθήσει δίοψιν ἀέρος εἰσὶ διαφοραί· καὶ τὸ ἀειδὲς αὐτοῦ καὶ ἄχρωστον 'Αἰδης καὶ Ἀχέρων ἐπὶ κλησιν ἔσχεν. ^[15]

948 F ὥσπερ οὖν αὐγῆς ἐπιλιπούσης σκοτεινὸς ἀὴρ, οὕτω θερμοῦ μεταστάντος τὸ ἀπολειπόμενον ἀὴρ ψυχρὸς ἄλλο δ' οὐδέν ἐστι· διὸ καὶ 'Τάρταρος' οὗτος, ὑπὸ ψυχρότητος, κέκληται (δηλοῖ δὲ καὶ Ἡσίοδος εἰπὼν (Th. 119) 'Τάρταρά τ' ἡερόεντα') καὶ τὸ ῥιγοῦντα πάλλεσθαι καὶ τρέμειν 'ταρταρίζειν'. ταῦτα μὲν οὖν τοιοῦτον ἔχει λόγον. Ἐπεὶ δ' ἡ φθορὰ μεταβολὴ τίς ἐστι τῶν φθειρομένων εἰς τούναντίον ἐκάστω, σκοπῶμεν εἰ καλῶς εἴρηται τὸ 'πυρὸς θάνατος ἀέρος γένεσις'. ^[5]

949 A θνήσκει καὶ πῦρ ὥσπερ ζῶον ἢ βία σβεννύμενον ἢ δι' αὐτοῦ μαραινόμενον. ἡ μὲν οὖν σβέσις ἐμφανεστέραν ποιεῖ τὴν εἰς ἀέρα μεταβολὴν αὐτοῦ· καὶ γὰρ ὁ καπνὸς ἀέρος ἐστὶν εἶδος καὶ ἡ κατὰ Πίνδαρον (Isthm. 4, 84) 'ἀέρα κνισᾶντι λακτίζοισα καπνῶ' λιγνὺς καὶ ἀναθυμίασις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ φθινούσης ἀτροφίᾳ φλογὸς ἰδεῖν ἔστιν, ὥσπερ ἐπὶ τῶν λύχνων, τὸ ἄκρον εἰς ἀέρα [καί] γνοφώδη καὶ ζοφερὸν ἀποχεόμενον. ἱκανῶς δὲ καὶ ὁ τῶν μετὰ λουτρὸν ἢ πυρίαν περιχεαμένων ψυχρὸν ἀνιών ἀτμὸς ἐνδείκνυται τὴν εἰς ἀέρα τοῦ θερμοῦ φθειρομένου μεταβολὴν, ὡς φύσει πρὸς τὸ πῦρ ἀντικείμενον. ^[10]

949 B ὦ τὸ πρῶτως τὸν ἀέρα σκοτεινὸν εἶναι καὶ ψυχρὸν ἠκολούθει. Καὶ μὴν ἀπάντων γε τῶν γινομένων ὑπὸ ψυχρότητος ἐν τοῖς σώμασι σφοδρότατον καὶ βιαιότατον ἡ πῆξις οὕσα πάθος μὲν ἐστὶν ὕδατος ἔργον δ' ἀέρος· αὐτὸ μὲν γὰρ καθ' ἑαυτὸ τὸ ὕδωρ εὐδιάχυτον καὶ ἀπαγὲς καὶ ἀσύστατόν ἐστιν, ἐντείνεται δὲ καὶ συνάγεται τῷ ἀέρι σφιγγόμενον ὑπὸ ψυχρότητος, διὸ καὶ λέλεκται (Callim. fr. anon. 384 Schn. om. Pfeiffer) 'εἰ δὲ νότος βορέην προκαλέσσεται, αὐτίκα νίψει· τοῦ γὰρ νότου καθάπερ ὕλην τὴν ὑγρότητα παρασκευάσαντος, ὁ βόρειος ἀὴρ ὑπολαβὼν ἔπηξε. καὶ δῆλόν ἐστι μάλιστα περὶ τὰς χιόνας· ἀέρα γὰρ μεθεῖσαι καὶ προαναπνεύσασαι λεπτὸν καὶ ψυχρὸν οὕτω ῥέουσιν. ^[11]

949 C Ἀριστοτέλης δὲ (fr. 212 R.) καὶ τὰς ἀκόνας τοῦ μολίβδου τήκεσθαί φησι καὶ ῥεῖν ὑπὸ κρύους καὶ χειμῶνος, ὕδατος μόνου πλησιάζοντος αὐταῖς· ὁ δ' ἀὴρ, ὡς ἔοικε, συνελαύνων τὰ σώματα τῇ ψυχρότητι καταθραύει καὶ ῥήγνυσιν. ἔτι τοίνυν τὰ μὲν ἀποσπασθέντα τῆς πηγῆς ὕδατα μᾶλλον πηγνύται· μᾶλλον γὰρ ὁ ἀὴρ ἐπικρατεῖ τοῦ ἐλάττονος. ἂν δέ τις ψυχρὸν ἐκ φρέατος ὕδωρ λαβὼν ἐν ἀγγεῖῳ καὶ καθεὶς αὐθις εἰς τὸ φρέαρ ὥστε μὴ ψαύειν τοῦ ὕδατος τὸ ἀγγεῖον ἀλλ' ἐν τῷ ἀέρι κρέμασθαι, περιμείνῃ χρόνον οὐ πολὺν, ἔσται ψυχρότερον τὸ ὕδωρ· ὦ μάλιστα δηλοῦται τὸ μὴ τοῦ ὕδατος εἶναι τὴν πρώτην αἰτίαν τῆς ψυχρότητος ἀλλὰ τοῦ ἀέρος. ^[10]

949 D τῶν γε μὴν μεγάλων ποταμῶν οὐδεὶς πηγνύται διὰ βάθους· οὐ γὰρ καθήσιν εἰς ὅλον ὁ ἀὴρ, ἀλλ' ὅσα τῇ ψυχρότητι περιλαμβάνει ψαύων καὶ πλησιάζων, ταῦθ' ἴστησιν. ὅθεν οἱ βάρβαροι διαβαίνουσι πεζῇ, προβαλόντες ἀλώπεκας· ἂν γὰρ μὴ πολὺς ἀλλ' ἐπιπόλαιος ὁ πάγος ἦ, αἰσθανόμεναι τῷ ψόφῳ τοῦ ὑπορρέοντος ὕδατος ἀναστρέφουσιν. ἔνιοι δὲ καὶ θηρεύουσιν ἰχθῦς ὕδατι θερμῷ τοῦ πάγου παραλύοντες καὶ χαλῶντες τό γε τὴν ὁρμὴν δεζόμενον. οὕτως οὐδὲν ὑπὸ τοῦ ψυχροῦ τὸ ἐν βάθει πέπονθε. ^[10]

949 E καίτοι τῶν ἄνω τοσαύτη γίνεται μεταβολὴ διὰ τὴν πῆξιν, ὥστε συντρίβειν τὰ πλοῖα τὸ ὕδωρ ἀποβιαζόμενον εἰς ἑαυτὸ καὶ συνθλιβόμενον, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ νῦν μετὰ τοῦ Καίσαρος ἐπὶ τοῦ Ἰστρου διαχειμάσαντες. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ περὶ ἡμᾶς συμβαῖνον ἱκανὴν μαρτυρίαν δίδωσι· μετὰ γὰρ τὰ λουτρὰ καὶ τὰς ἐξιδρώσεις περιψυχόμεθα μᾶλλον, τοῖς σώμασιν ἀνειμένους καὶ διακεχυμένοις πολλὴν ψυχρότητα μετὰ τοῦ ἀέρος καταδεχόμενοι. τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ τὸ ὕδωρ

πάσχει· ψύχεται γάρ, ἂν προθερμανθῇ, μᾶλλον, εὐπαθέστερον τῷ ἀέρι γενόμενον· ὁπότε τὰ ζέοντα τῶν ὑδάτων ἀναρύτοντες καὶ μετεωρίζοντες οὐδὲν ἄλλο δήπου ποιοῦσιν ἢ πρὸς ἀέρα πολὺν ἀνακεραννύουσιν. ^[10]

949 F ὁ μὲν οὖν τῷ ἀέρι τὴν πρώτην ἀποδιδούς τῆς ψυχρότητος δύναμιν, ὧ Φαβωρίνε, λόγος ἐν τοιαύταις ἐστὶ πιθανότησιν. Ὁ δὲ τῷ ὕδατι λαμβάνει μὲν καὶ αὐτὸς ἀρχὰς ὁμοίως, οὕτω πως τοῦ Ἐμπεδοκλέους λέγοντος (fr. 21, 3. 5)· ἡέλιον μὲν λαμπρὸν ὄρα καὶ θερμὸν ἀπάντη, ὄμβρον δ' ἐν πᾶσι δνοφόντα τε ῥιγαλέον τε· τῷ γὰρ θερμῷ τὸ ψυχρὸν ὡς τῷ λαμπρῷ τὸ μέλαν ἀντιτάξας συλλογίσασθαι δέδωκεν, ὅτι τῆς αὐτῆς οὐσίας ἐστὶ τὸ μέλαν καὶ τὸ ψυχρὸν, ὡς τῆς αὐτῆς τὸ λαμπρὸν καὶ τὸ θερμόν. ^[10]

950 A ὅτι δ' οὐ τοῦ ἀέρος τὸ μέλαν ἀλλὰ τοῦ ὕδατος ἐστίν, ἡ αἴσθησις ἐπιμαρτυρεῖ, τῷ μὲν ἀέρι μηδενὸς ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν μελαινόμενου τῷ δ' ὕδατι πάντων. ἂν γὰρ τὸ λευκότερον ἐμβάλης ἔριον εἰς ὕδωρ ἢ ἱμάτιον, ἀναφαίνεται μέλαν καὶ διαμένει, μέχρι ἂν ὑπὸ θερμότητος ἐξικμασθῇ τὸ ὑγρὸν ἢ τισι στρέβλαις καὶ βάρεσιν ἐκπιεσθῇ· τῆς τε γῆς ὕδατι ῥαινομένης, διαμελαίνουσιν οἱ καταλαμβανόμενοι ταῖς σταγόσι τόποι, τῶν ἄλλων ὁμοίων μενόντων. αὐτοῦ μὲν οὖν τοῦ ὕδατος σκοτεινότερον ὑπὸ πλήθους φαίνεται τὸ βαθύτατον, οἷς δ' ἀὴρ πλησιάζει, ταῦτα περιλάμπεται καὶ διαγελά. ^[10]

950 B τῶν δ' ἄλλων ὑγρῶν διαφανὲς μάλιστα τοῦλαιόν ἐστι, πλείστῳ χρώμενον ἀέρι· τούτου δὲ τεκμήριον ἡ κουφότης, δι' ἣν ἐπιπολάζει πᾶσιν ὑπὸ τοῦ ἀέρος ἄνω φερόμενον. ποιεῖ δὲ καὶ τὴν γαλήνην ἐν τῇ θαλάττῃ τοῖς κύμασιν ἐπιρραίνόμενον, οὐ διὰ τὴν λειότητα τῶν ἀνέμων ἀπολισθαίνοντων, ὡς Ἀριστοτέλης ἔλεγεν, ἀλλὰ παντὶ μὲν ὑγρῷ τὸ κῦμα διαχεῖται πληττόμενον, ἰδίως δὲ τοῦλαιον αὐγὴν καὶ καταφάνειαν ἐν βυθῷ παρέχει, διαστελλομένων τῷ ἀέρι τῶν ὑγρῶν· οὐ γὰρ μόνον ἐπιπολῆς τοῖς διανυκτερεύουσιν ἀλλὰ καὶ κάτω τοῖς σπογγοθήραις διαφυσώμενον ἐκ τοῦ στόματος ἐν τῇ θαλάττῃ φέγγος ἐνδίδωσιν. ^[10]

950 C οὐ μᾶλλον οὖν τῷ ἀέρι τοῦ μέλανος ἢ τῷ ὕδατι μέτεστιν, ἥττον δὲ τοῦ ψυχροῦ. τὸ γοῦν ἔλαιον, ἀέρος πλείστου τῶν ὑγρῶν μετέχον, ἥκιστα ψυχρὸν ἐστὶ καὶ πῆγνυται μαλακῶς· ὁ γὰρ ἀὴρ ἐγκεκραμένος οὐκ ἔῃ σκληρὰν γενέσθαι τὴν πῆξιν· βελόνας δὲ καὶ πόρπας σιδηρᾶς καὶ τὰ λεπτὰ τῶν ἔργων οὐχ ὕδατι βάπτουσιν ἀλλ' ἐλαίῳ, τὴν ἄγαν ψυχρότητα φοβούμενοι τοῦ ὕδατος ὡς διαστρέφουσιν. ἀπὸ τούτων γὰρ δικαιότερόν ἐστιν ἐξετάζεσθαι τὸν λόγον, οὐκ ἀπὸ τῶν χρωμάτων· ἐπεὶ καὶ χιῶν καὶ χάλαζα καὶ κρύσταλλος ἅμα λαμπρότατα γίνεται καὶ ψυχρότατα· καὶ πάλιν πίττα θερμότερόν ἐστι μέλιτος καὶ σκοτωδέστερον. ^[10]

950 D Ὅμως δὲ θαυμάζω τῶν ἀξιούντων τὸν ἀέρα ψυχρὸν εἶναι διὰ τὸ καὶ σκοτεινόν, εἰ μὴ συνωρῶσιν ἐτέρους ἀξιούντας θερμὸν εἶναι διὰ τὸ καὶ κοῦφον. οὐ γὰρ οὕτω τῷ ψυχρῷ τὸ σκοτεινὸν ὡς τὸ βαρὺ καὶ στάσιμον οἰκεῖόν ἐστι καὶ συγγενές· πολλὰ γὰρ ἄμοιρα θερμότητος ὄντα μετέχει λαμπηδόνας, ἐλαφρὸν δὲ καὶ κοῦφον καὶ ἀνωφερὲς οὐδὲν ἐστὶ τῶν ψυχρῶν. ἀλλὰ καὶ τὰ νέφη, μέχρι μὲν ἀέρος οὐσία μᾶλλον προσήκει, μετεωρίζεται· μεταβαλόντα δ' εἰς ὑγρὸν εὐθὺς ὀλισθαίνει καὶ τὸ κοῦφον οὐχ ἥττον ἢ τὸ θερμὸν ἀποβάλλει, ψυχρότητος ἐγγιγνομένης· καὶ τούναντίον ὅταν θερμότης ἐπέλθῃ, πάλιν ἀναστρέφει τὴν κίνησιν, ἅμα τῷ μεταβαλεῖν εἰς ἀέρα τῆς οὐσίας ἄνω φερομένης. ^[10]

950 E καὶ μὴν οὐδὲ τὸ τῆς φθορᾶς ἀληθές ἐστίν· οὐ γὰρ εἰς τούναντίον ἀλλ' ὑπὸ τοῦ ἐναντίου φθείρεται τῶν ἀπολλυμένων ἕκαστον, ὥσπερ τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ ὕδατος εἰς τὸν ἀέρα. τὸ γὰρ ὕδωρ ὁ μὲν Αἰσχύλος εἰ καὶ τραγικῶς ἀλλ' ἀληθῶς εἶπε (fr. 360) 'παύσυβριν δίκην πυρός· Ὅμηρος δὲ (Φ 342. 435) τῷ ποταμῷ τὸν Ἥφαιστον καὶ τῷ Ποσειδῶνι τὸν Ἀπόλλωνα κατὰ τὴν μάχην φυσικῶς μᾶλλον ἢ μυθικῶς ἀντέταξεν. ὁ δ' Ἀρχίλοχος ἐπὶ τῆς τάναντία φρονούσης οὐ κακῶς εἶπε (fr. 86, I 3 p. 38 D 3 .) 'τῇ μὲν ὕδωρ ἐφόρει δολοφρονέουσα χειρί, θήτερη δὲ πῦρ. ^[12]

- 950 F ' ἐν δὲ Πέρσαις τῶν ἱκετευμάτων μέγιστον ἦν καὶ ἀπαραίτητον, εἰ πῦρ λαβὼν ὁ ἱκετεύων καὶ ἐν ποταμῷ βεβηκὼς ἀπειλοῖ μὴ τυχὼν τὸ πῦρ εἰς τὸ ὕδωρ ἀφήσειν· ἐτύγχανε μὲν γὰρ ὧν ἐδεῖτο, τυχὼν δ' ἐκολάζετο διὰ τὴν ἀπειλήν ὡς παράνομον καὶ κατὰ τῆς φύσεως γενομένην. καὶ τοῦτο δὴ τὸ πρόχειρον ἅπασι 'πῦρ ὕδατι μινύναι' τὸ παροιμιαζόμενον ἐν τοῖς ἀδυνάτοις μαρτυρεῖν ἔοικεν ὅτι τῷ πυρὶ τὸ ὕδωρ πολέμιόν ἐστι καὶ ὑπὸ τούτου φθείρεται καὶ κολάζεται σβεννύμενον, οὐχ ὑπὸ τοῦ ἀέρος τίον ὡς ὑπολαμβάνει τὴν οὐσίαν αὐτοῦ καὶ δέχεται μεταβάλλοντος. ^[5]
- 951 A εἰ γὰρ αἰεὶ τὸ εἰς ὃ μεταβάλλει τὸ φθειρόμενον ἐναντίον ἐστί, τί μᾶλλον τῷ ἀέρι τὸ πῦρ ἢ τὸ ὕδωρ ἐναντίον φανεῖται; μεταβάλλει γὰρ εἰς ὕδωρ συνιστάμενος εἰς δὲ πῦρ διακρινόμενος· ὥσπερ αὖ πάλιν τὸ ὕδωρ διακρίσει μὲν εἰς ἀέρα φθείρεται συγκρίσει δ' εἰς γῆν, ὡς μὲν ἐγὼ νομίζω δι' οἰκειότητα τὴν πρὸς ἀμφοτέρα καὶ συγγένειαν, οὐχ ὡς ἐναντίον ἐκατέρω καὶ πολέμιον. ἐκεῖνοι δέ, ὅποτερως ἂν εἴπωσι, τὸ ἐπιχείρημα διαφθείρουσι. πῆγνυσθαί γε μὴν ὑπὸ τοῦ ἀέρος φάναι <τὸ> ὕδωρ ἀλογώτατόν ἐστιν, αὐτὸν τὸν ἀέρα μηδαμοῦ πηγνύμενον ὀρῶντας. ^[10]
- 951 B νέφη γὰρ καὶ ὀμίχλαι καὶ κνηκίδες οὐ πῆξεις εἰσὶν ἀλλὰ συστάσεις καὶ παχύτητες ἀέρος διεροῦ καὶ ἀτμώδους· ὁ δ' ἄνικμος καὶ ξηρὸς οὐδ' ἄχρι ταύτης τὴν κατάψυξιν ἐνδέχεται τῆς μεταβολῆς. ἔστι γὰρ ἃ τῶν ὀρῶν οὐ λαμβάνει νέφος οὐδὲ δρόσον οὐδ' ὀμίχλην, εἰς καθαρὸν ἀέρα καὶ ἄμοιρον ὑγρότητος ἐξικνούμενα τοῖς ἄκροις ᾧ μάλιστα δηλόν ἐστιν ὡς τὰς κάτω πυκνώσεις καὶ συστάσεις τῷ ἀέρι συμμεμιγμένον ὑγρὸν καὶ ψυχρὸν ἐνδίδωσι. τὰ δὲ κάτω τῶν μεγάλων ποταμῶν οὐ πῆγνυται κατὰ λόγον. τὰ γὰρ ἄνω παγέντα τὴν ἀναθυμίασιν οὐ διήσιν, ἀλλ' ἐγκαθειργνυμένη καὶ ἀποστρεφόμενη θερμότητα παρέχει τοῖς διὰ βάθους ὑγροῖς ἀπόδειξις δὲ τούτου τὸ λυομένου τοῦ πάγου πάλιν ἀτμὸν πολὺν ἐκ τῶν ὑγρῶν ἀναφέρεσθαι. ^[10]
- 951 C διὸ καὶ τὰ τῶν ζώων σώματα χειμῶνός ἐστι θερμότερα, τῷ συνέχειν τὸ θερμὸν ἐν ἑαυτοῖς ὑπὸ τῆς ἔξωθεν ψυχρότητος εἴσω συνελανόμενον. αἱ δ' ἀναρύσεις καὶ μετεωρίσεις οὐ μόνον τὸ θερμὸν ἐξαιροῦσι τῶν ὑδάτων ἀλλὰ καὶ τὸ ψυχρὸν· ὅθεν ἤκιστα τὰς χιόνας καὶ τὸ συνθλιβόμενον ὑγρὸν ἀπ' αὐτῶν οἱ σφόδρα ψυχροῦ δεόμενοι κινουσιν· ἐκστατικὸν γὰρ ἀμφοῖν ἡ κίνησις. Ὅτι δ' οὐκ ἀέρος ἐστὶν ἀλλ' ὕδατος ἡ τοιαύτη δύναμις, οὕτως ἂν τις ἐξ ὑπαρχῆς ἐπέλθοι. ^[10]
- 951 D πρῶτον μὲν οὐκ εἰκός ἐστιν ἀέρα, τῷ αἰθέρι γειτνιῶντα καὶ ψαύοντα τῆς περιφορᾶς καὶ ψαυόμενον, οὔσης πυρώδους, τὴν ἐναντίαν ἔχειν δύναμιν· οὔτε γὰρ ἄλλως δυνατὸν ἀπτόμενα καὶ συνεχῇ τοῖς πέρασιν ὄντα δύο σώματα μὴ πάσχειν ὑπ' ἀλλήλων, εἰ δὲ πάσχει, μὴ ἀναπίμπλασθαι τῆς τοῦ κρείττονος δυνάμεως τὸ ἥττον· οὔτε τὴν φύσιν ἔχει λόγον ἐφεξῆς τῷ φθείροντι τάξαι τὸ φθειρόμενον, ὥσπερ οὐ κοινωνίας οὔσαν οὐδ' ἁρμονίας ἀλλὰ πολέμου καὶ μάχης δημιουργόν. χρήται μὲν γὰρ ἐναντίοις εἰς τὰ ὅλα πράγμασι· χρήται δ' οὐκ ἀκράτοις οὐδ' ἀντιτύποις, ἀλλ' ἐναλλάξ τινα θέσιν καὶ τάξιν οὐκ ἀναιρετικὴν ἀλλὰ κοινωνικὴν δι' ἐτέρων καὶ συνεργὸν ἐν μέσῳ παρεμπλεκόμενῃ ἔχουσι· καὶ ταύτην εἴληφεν ὁ ἀήρ, ὑποκεχυμένος τῷ πυρὶ πρὸ τοῦ ὕδατος καὶ διαδιδούς ἐπ' ἀμφοτέρα καὶ συνάγων, οὔτε θερμὸς ὦν αὐτὸς οὔτε ψυχρὸς ἀλλὰ ψυχροῦ καὶ θερμοῦ μετακέρασμα καὶ κοινώνημα, μιννυμένων ἐν αὐτῷ μῖξιν ἀβλαβῇ καὶ μαλακῶς ἀνιέϊσαν καὶ δεχομένην τὰς ἐναντίας ἀκρότητας. ^[5]
- 951 E Ἐπειτα πανταχοῦ μὲν ἐστὶν ἀήρ ἴσος, οὐ πανταχοῦ δὲ χειμῶν ὁμοῖος οὐδὲ ψυχρός, ἀλλὰ ταῦτα μὲν τὰ μέρη ψυχρὰ καὶ κάθυγρα, ταῦτα δὲ ξηρὰ καὶ θερμὰ τῆς οἰκουμένης, οὐ κατὰ τύχην, ἀλλὰ τῷ μίαν οὐσίαν ψυχρότητος καὶ ὑγρότητος εἶναι. Λιβύης μὲν γὰρ ἔνθερμος ἢ πολλὴ καὶ ἄνυδρος, Σκυθίαν δὲ καὶ Θράκην καὶ Πόντον οἱ πεπλανημένοι λίμνας τε μεγάλας ἔχειν καὶ

ποταμοῖς διαρρεῖσθαι βαθέσι καὶ πολλοῖς ἱστοροῦσιν· αὐτῶν τε τῶν ἐν μέσῳ τόπων τὰ παράλιμνα καὶ ἐλώδη ψυχρὸς ἔχει μάλιστα διὰ τὰς ἀπὸ τῶν ὑγρῶν ἀναθυμιάσεις· Ποσειδώνιος δὲ τῆς ψυχρότητος αἰτίαν εἰπὼν τὸ πρόσφατον εἶναι τὸν ἔλειον ἀέρα καὶ νοτερόν οὐκ ἔλυσε τὸ πιθανόν, ἀλλὰ πιθανώτερον ἐποίησεν· οὐ γὰρ ἂν ἐφαίνετο τοῦ ἀέρος ὁ πρόσφατος αἰὲ ψυχρότερος, εἰ μὴ τὸ ψυχρὸν ἐν τοῖς ὑγροῖς τὴν γένεσιν εἶχε. ^[5]

952 A βέλτιον οὖν Ὅμηρος εἰπὼν (ε 469) ‘αὔρη δ’ ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ <πνέει> ἠῶθι πρό’, τὴν πηγὴν τῆς ψυχρότητος ἔδειξεν. ἔτι τοίνυν ἢ μὲν αἴσθησις πολλάκις ἡμᾶς ἐξαπατᾷ, ὅταν ἱματίων ἢ ἐρίων ψυχρῶν θιγγάνωμεν, οἰομένους ὑγρῶν θιγγάνειν διὰ τὸ κοινὴν ἀμφοτέροις οὐσίαν ὑπάρχειν καὶ τὰς φύσεις σύνεγγυς εἶναι καὶ οἰκείας. ἐν δὲ τοῖς δυσχειμέροις κλίμασι πολλὰ ῥηγνύει τὸ ψυχρὸς ἀγγεῖα καὶ χαλκᾶ καὶ κεραμεᾶ· κενὸν δ’ οὐδὲν ἀλλὰ πάντα πλήρη, βιαζομένου τῇ ψυχρότητι τοῦ ὕδατος. καίτοι φησὶ Θεόφραστος τὸν ἀέρα ῥηγνύειν τὰ ἀγγεῖα τῷ ὑγρῷ καθάπερ ἥλῳ χρώμενον· ὅρα δὲ μὴ τοῦτο κομψῶς μᾶλλον ἢ ἀληθῶς εἰρημένον ἐστίν· ἔδει γὰρ τὰ πίττης γέμοντα μᾶλλον ῥηγνυσθαι ὑπὸ τοῦ ἀέρος καὶ τὰ γάλακτος. ^[10]

952 B ἀλλ’ ἔοικε τὸ ὕδωρ ἐξ ἑαυτοῦ ψυχρὸν εἶναι καὶ πρώτως· ἀντίκειται γὰρ τῇ ψυχρότητι πρὸς τὴν θερμότητα τοῦ πυρός, ὥσπερ τῇ ὑγρότητι πρὸς τὴν ξηρότητα καὶ τῇ βαρύτητι πρὸς τὴν κουφότητα. καὶ ὅλως τὸ μὲν πῦρ διαστατικόν ἐστι καὶ διαιρετικόν, τὸ δ’ ὕδωρ κολλητικόν καὶ σχετικόν, τῇ ὑγρότητι συνέχον καὶ πιέζον· ἢ καὶ παρέσχεν Ἐμπεδοκλῆς (fr. 17, 19. 19) ὑπόνοιαν, ὡς τὸ μὲν πῦρ ‘Νεῖκος οὐλόμενον’ ‘σχεδύνην’ δὲ ‘Φιλότητα’ τὸ ὑγρὸν ἐκάστοτε προσαγορεύων· ἐπεὶ τροφή μὲν πυρὸς τὸ μεταβάλλον εἰς πῦρ, μεταβάλλει δὲ τὸ συγγενὲς καὶ οἰκεῖον, τὸ δ’ ἐναντίον δυσμετάβλητον, ὡς τὸ ὕδωρ· καὶ αὐτὸ μὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἄκαυστόν ἐστιν, ὕλην δὲ καὶ πόαν νοτερὰν καὶ ξύλα βεβρεγμένα δυσκαῖ παρέχει, καὶ φλόγα ζοφερὰν καὶ ἀμβλεῖαν ὑπὸ χλωρότητος ἀναδίδωσι τῷ ψυχρῷ μαχόμενον πρὸς τὸ θερμὸν ὡς φύσει πολέμιον. ^[5]

952 C Σκόπει δὲ καὶ ταῦτα παραβάλλων ἐκείνοις. ἐπειδὴ καὶ Χρύσιππος (fr. 429) οἰόμενος τὸν ἀέρα πρώτως ψυχρὸν εἶναι, διότι καὶ σκοτεινόν, ἐμνήσθη μόνον τῶν πλέον ἀφεστάναι τὸ ὕδωρ τοῦ αἰθέρος ἢ τὸν ἀέρα λεγόντων, καὶ πρὸς αὐτούς τι βουλόμενος εἰπεῖν ‘οὕτω μὲν ἂν’ ἔφη ‘καὶ τὴν γῆν ψυχρὰν εἶναι πρώτως λέγοιμεν, ὅτι τοῦ αἰθέρος ἀφέστηκε πλεῖστον,’ ὡς ἀδόκιμόν τινα παντελῶς τοῦτον καὶ ἄτοπον ἀπορρίψας τὸν λόγον, ἐγὼ μοι δοκῶ μηδὲ τὴν γῆν ἄμοιρον εἰκότων καὶ πιθανῶν ἀποφαίνειν, ποιησάμενος ἀρχὴν ᾧ μάλιστα Χρύσιππος ὑπὲρ τοῦ ἀέρος κέχρηται. ^[5]

952 D τί δὲ τοῦτ’ ἐστί; τὸ σκοτεινὸν ὄντα πρώτως <εἶναι καὶ ψυχρὸν πρώτως> . εἰ γὰρ δύο λαβὼν οὗτος ἀντιθέσεις δυνάμεων οἶεται τῇ ἐτέρᾳ καὶ τὴν ἐτέραν ἐξ ἀνάγκης ἔπεσθαι, μυρίαὶ δὴπουθὲν εἰσιν ἀντιτάξεις καὶ ἀντιπάθειαι πρὸς τὸν αἰθέρα τῆς γῆς, αἷς καὶ ταύτην ἂν τις ἀκολουθεῖν ἀξιώσειν. οὐ γὰρ ὡς βαρεῖα πρὸς κοῦφον καὶ καταρρεπὴς πρὸς ἀνωφερὲς ἀντίκειται μόνον, οὐδ’ ὡς πυκνὴ πρὸς ἀραιὸν οὐδ’ ὡς βραδεῖα καὶ στάσιμος πρὸς ὀξύρροπον καὶ κινητικόν, ἀλλ’ ὡς βαρυτάτη πρὸς κουφότατον καὶ πυκνοτάτη πρὸς ἀραιότατον καὶ τέλος ὡς ἀκίνητος ἐξ ἑαυτῆς πρὸς αὐτοκίνητον καὶ τὴν μέσσην χώραν ἐπέχουσα πρὸς αἰὲ κυκλοφορούμενον. ^[5]

952 E οὐκ ἄτοπον οὖν τηλικαύταις καὶ τοσαύταις ἀντιτάξεσι καὶ τὴν τῆς ψυχρότητος καὶ θερμότητος ἔπεσθαι. ‘ναί, ἀλλὰ τὸ πῦρ καὶ λαμπρόν ἐστιν· οὔτι μὴν σκοτεινὸν ἢ γῆ;’ σκοτεινότατον μὲν οὖν ἀπάντων καὶ ἀφεγγέστατον. ἀέρι μὲν τοι μετοχὴ φωτός ἐστι πρώτῳ, καὶ τάχιστα τρέπεται καὶ ἀναπλησθεὶς διανέμει πανταχοῦ τὴν λαμπρότητα, σῶμα παρέχων τῆς αὐγῆς ἑαυτόν· ὁ γὰρ ἥλιος ἀνίσχων, ὡς τις εἶπε τῶν διθυραμβοποιῶν, ‘εὐθὺς ἀνέπλησεν ἀεροβατᾶν μέγαν οἶκον ἀνέμων’ ἐκ τούτου δὲ καὶ λίμνη καὶ θαλάττη μοῖραν αὐγῆς κατιῶν ἐνίησι καὶ βυθοὶ ποταμῶν διαγελῶσιν, ὅσον ἀέρος ἐξικνεῖται πρὸς αὐτούς. ^[5]

- 952 F μόνη δ' ἡ γῆ τῶν σωμάτων αἰὲ ἀφώτιστος ἐστὶ καὶ ἄτρωτος [ὕφ'] ἡλίου καὶ σελήνης τῷ φωτίζοντι· θάλλεται δ' ὑπ' αὐτῶν καὶ παρέχει χλιαίνειν ἐπ' ὀλίγον βάθος ἐνδυσόμενῳ τῷ θερμῷ, τὸ δὲ λαμπρὸν οὐ παρίησιν ὑπὸ στερεότητος ἀλλ' ἐπιπολῆς περιφωτίζεται, τὰ δ' ἐντὸς ὄρφνη καὶ χάος καὶ Ἄιδης ὀνομάζεται· καὶ τὸ ἔρεβος τοῦτ' ἦν ἄρα, τὸ χθόνιον καὶ ἔγγαιον σκότος. ^[5]
- 953 A τὴν δὲ νύκτα ποιηταὶ μὲν ἐκ γῆς γεγονέναι μυθολογοῦσι, μαθηματικοὶ δὲ γῆς σκιὰν οὔσαν ἀποδεικνύουσιν ἀντιφραττούσης πρὸς τὸν ἥλιον· ὁ γὰρ ἀὴρ ἀναπίμπλαται σκότους ὑπὸ γῆς ὡς φωτὸς ὑφ' ἡλίου· καὶ τὸ ἀφώτιστον αὐτοῦ μήκος ἐστὶ νυκτός, ὅσον ἡ σκιά τῆς γῆς ἐπινέμεται. διὸ τῷ μὲν ἐκτὸς ἀέρι καὶ νυκτὸς οὔσης ἄνθρωποι τε χρῶνται καὶ θηρία πολλὰ νομὰς ποιοῦμενα διὰ σκότους, ἀμωσγέπως ἵχνη φωτὸς καὶ ἀπορροὰς αὐγῆς ἐνδiesπαρμένας ἔχοντος· ὁ δ' οἰκουρὸς καὶ ὑπωρόφιος, ἅτε δὴ τῆς γῆς πανταχόθεν περιεχούσης, κομιδῇ τυφλὸς ἐστὶ καὶ ἀφώτιστος. ^[10]
- 953 B ἀλλὰ μὴν καὶ δέρματα καὶ κέρατα ζώων ὅλα μὲν οὐ διήσιν αὐγὴν ὑπὸ στερεότητος, ὅταν δὲ πρισθῇ καὶ καταξεσθῇ, γίνεται διαφανῇ, παραμιχθέντος αὐτοῖς τοῦ ἀέρος, οἷμαι δὲ καὶ μέλαιναν ἐκάστοτε τὴν γῆν ὑπὸ τῶν ποιητῶν καλεῖσθαι διὰ τὸ σκοτῶδες καὶ τὸ ἀφώτιστον· ὥστε καὶ τὴν πολυτίμητον ἀντίθεσιν τοῦ σκοτεινοῦ πρὸς τὸ λαμπρὸν ἐπὶ τῆς γῆς μᾶλλον ἢ τοῦ ἀέρος ὑπάρχειν. Ἄλλ' αὕτη μὲν ἀπήρτηται τοῦ ζητουμένου· πολλὰ γὰρ δέδεικται ψυχρὰ τῶν λαμπρῶν ὄντα καὶ θερμὰ τῶν ἀμαυρῶν καὶ σκοτεινῶν. ^[10]
- 953 C ἐκεῖναι δὲ συγγενέστεραι δυνάμεις ψυχρότητός εἰσι, τὸ ἐμβριθὲς τὸ πυκνὸν τὸ μόνιμον τὸ ἀμετάβλητον· ὦν ἀέρι μὲν οὐδεμιᾶς, γῇ δὲ μᾶλλον ἢ ὕδατι πασῶν μέτεστι. καὶ μὴν ἐν τοῖς μάλιστα τὸ ψυχρὸν αἰσθητῶς σκληρόν ἐστὶ καὶ σκληροποιὸν καὶ ἀντίτυπον. ἰχθὺς μὲν γὰρ ἱστορεῖ Θεόφραστος (fr. 184) ὑπὸ ρίγους πεπηγότας, ἂν ἀφεθῶσιν ἐπὶ τὴν γῆν, κατάγνυσθαι καὶ συντρίβεσθαι δίκην ὑέλων ἢ κεραμεῶν σωμάτων. ἐν δὲ Δελφοῖς αὐτὸς ἤκουες ὅτι τῶν εἰς τὸν Παρνασσὸν ἀναβάντων βοηθῆσαι ταῖς Θυιάσιν, ἀπειλημέναις ὑπὸ πνεύματος χαλεποῦ καὶ χιόνος, οὕτως ἐγένοντο διὰ τὸν πάγον σκληραὶ καὶ ξυλώδεις αἱ χλαμύδες, ὡς καὶ θραύεσθαι διατεινομένας καὶ ῥήγνυσθαι. ^[10]
- 953 D ποιεῖ δὲ καὶ νεῦρα δυσκαμπῇ καὶ γλῶτταν ἄναυδον ἀκινήσιᾳ καὶ σκληρότητι τὸ ἄγαν ψῦχος, ἐκπηγνύον τὰ ὑγρὰ καὶ μαλακὰ τοῦ σώματος. Ὡν βλεπομένων, σκόπει τὸ γιγνόμενον οὕτω· πᾶσα δὴπου δύναμις, ἂν περιγένηται, πέφυκε μεταβάλλειν καὶ τρέπειν εἰς ἑαυτὴν τὸ νικώμενον· τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ θερμοῦ κρατηθὲν ἐκπυροῦται, τὸ δ' ὑπὸ πνεύματος ἐξαεροῦται, τὸ δ' εἰς ὕδωρ ἐμπεσόν, ἂν μὴ διαφύγῃ, καθυγραίνεται συνδιαχέομενον. ^[10]
- 953 E ἀνάγκη δὲ καὶ τὰ ψυχόμενα κομιδῇ μεταβάλλειν εἰς τὸ πρῶτως ψυχρόν· ἔστι δ' ὑπερβολὴ ψύξεως πῆξις, πῆξις δ' εἰς ἀγνωσίαν τελευτᾷ καὶ λίθωσιν, ὅταν, παντάπασιν τοῦ ψυχροῦ κρατήσαντος, ἐκπαγῇ μὲν τὸ ὑγρὸν ἐκθλιβῇ δὲ τὸ θερμόν. ὅθεν ἡ μὲν ἐν βάθει γῆ πάγος ἐστὶν ὡς εἰπεῖν καὶ κρύσταλλος ἅπασα· τὸ γὰρ ψυχρὸν ἄκρατον οἰκουρεῖ καὶ ἀμάλακτον ἀπεωσμένον ἐκεῖ τοῦ αἰθέρος ἀπωτάτω· ταυτὶ δὲ τὰ ἐμφανῇ, κρημνοὺς καὶ σκοπέλους καὶ πέτρας, Ἐμπεδοκλῆς (A 69) μὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς οἶεται τοῦ ἐν βάθει τῆς γῆς ἐστάναι καὶ ἀνέχεσθαι διερειδόμενα φλεγμαίνοντος· ἐμφαίνεται δὲ μᾶλλον, ὅσων τὸ θερμὸν ἐξεθλίβῃ καὶ διέπτωτο, πάντα ταῦτα παντάπασιν ὑπὸ τῆς ψυχρότητος παγῆναι· διὸ καὶ πάγοι καλοῦνται. ^[10]
- 953 F καὶ τὰ ἄκρα πολλῶν ἐπιμελανθέντων, ἧ τὸ θερμὸν ἐξέπεσε, πυρिकाύστοις ἰδεῖν προσέοικε· πήγνυσι γὰρ τὸ ψυχρὸν τὰ μὲν μᾶλλον τὰ δ' ἥττον, μάλιστα δ' οἷς πρῶτως ἐνυπάρχειν πέφυκεν. ὥσπερ γάρ, εἰ θερμοῦ τὸ κουφίζειν, θερμότατόν ἐστὶ τὸ κουφότατον, εἰ δ' ὑγροῦ τὸ μαλάσσειν, ὑγρότατον τὸ μαλακώτατον, οὕτως, εἰ ψυχροῦ τὸ πηγνύνειν, ἀνάγκη ψυχρότατον εἶναι τὸ μάλιστα πεπηγός, οἶον ἡ γῆ. ^[5]

τὸ δὲ ψυχρότατον φύσει δήπου καὶ πρώτως ψυχρόν· ὥστε φύσει καὶ πρώτως ψυχρὸν ἢ γῆ.
τοῦτο δ' ἀμέλει καὶ τῇ αἰσθήσει δηλὸν ἐστὶ· καὶ γὰρ πηλὸς ὕδατος ψυχρότερος καὶ τὸ πῦρ γῆν
ἐπιφοροῦντες ἀφανίζουσιν· οἱ δὲ χαλκεῖς τῷ πυρουμένῳ καὶ ἀνατηκομένῳ σιδήρῳ μάρμαρον
καὶ λατύπην παραπάσσουσι, τὴν πολλὴν ῥύσιν ἐφιστάντες καὶ καταψύχοντες· ψύχει δὲ καὶ τὰ
τῶν ἀθλητῶν ἢ κόνις σώματα καὶ κατασβέννυσιν τοὺς ἰδρώτας. ^[10]

954 B Ἡ δὲ καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν ἡμᾶς μετάγουσα καὶ μετοικίζουσα χρεῖα τί βούλεται, χειμῶνος μὲν
ἀπωτάτω φεύγουσα τῆς γῆς εἰς τὰ μετέωρα καὶ ἀπόγεια, θέρους δὲ πάλιν ἀντεχομένη τῶν
κάτω καὶ ὑποδυομένη καὶ διώκουσα προσφόρους καταφυγὰς, τιθεμένη τὴν δίαίταν ἐν
ἀγκάλαις γῆς ἀγαπητῶς; ἄρ' οὐχὶ ταῦτα ποιοῦμεν ἐπὶ τὴν γῆν ὑπὸ ψυχρότητος ὀδηγούμενοι τῇ
αἰσθήσει καὶ τὸ πρώτως <καὶ> φύσει ψυχρὸν ἐπιγινώσκοντες; αἱ γοῦν παράλιοι χειμῶνος
δίαιται τρόπον τινὰ γῆς φυγαῖ εἰσιν, ὡς ἀνυστὸν ἀπολειπόντων διὰ κρύος αὐτήν, τὸν δ' ἔναλον
ἄερα καὶ πελάγιον θερμὸν ὄντα περιβαλλομέν <ων>· εἴτ' αὖθις ἐν θέρει τὸν γηγενῆ καὶ
χερσαῖον ὑπὸ καύματος ποθοῦμεν, οὐκ αὐτὸν ὄντα ψυχρὸν ἀλλὰ τοῦ φύσει ψυχροῦ καὶ
πρώτως ἀποβλαστάνοντα καὶ βεβαμμένον ὑπὸ τῆς ἐν τῇ γῇ δυνάμεως ὥσπερ βαφῇ σίδηρον. ^[5]

954 C καὶ γὰρ τῶν ῥυτῶν ὑδάτων τὰ πετραῖα καὶ ὀρεῖνὰ ψυχρότατα καὶ τῶν φρεατιαίων τὰ
κοιλότατα· τούτοις μὲν γὰρ οὐκέτι μίγνυται διὰ βάθους ἔξωθεν ὁ ἀήρ, ἐκεῖνα δ' ἐκπίπτει διὰ
γῆς ἀμίκτου καὶ καθαῆς, ὡς περὶ τὸ Τιτάριον ὃ δὴ Στυγὸς ὕδωρ καλοῦσιν ἐκ πέτρας γλίσχρως
συλλεμβόμενον οὕτω ψυχρὸν ἐστίν, ὥστε μηδὲν ἀγγεῖον ἄλλο μόνην δ' ὀπλὴν ὄνου στέγειν, τὰ
δ' ἄλλα διακόπτει καὶ ῥήγνυσιν.

954 D Ὅτι γε μὴν τῶν ἱατρῶν ἀκούομεν, ὡς πᾶσα γῆ τῷ γένει στύφειν καὶ ψύχειν πέφυκε· καὶ πολλὰ
τῶν μεταλλευομένων καταριθμοῦσι στυπτικὴν αὐτοῖς παρέχοντα καὶ σχετικὴν εἰς τὰς
φαρμακείας δύναμιν· καὶ γὰρ τὸ στοιχεῖον αὐτῆς οὐ τμητικὸν οὐδὲ κινητικὸν οὐδὲ λείπον οὐδ'
ἔχον ὀξύτητας οὐδὲ μαλθακὸν οὐδ' εὐπερίχυτον γέγονεν, ἀλλ' ἐδραῖον ὡς ὁ κύβος καὶ
συνεριστικόν. ὅθεν αὐτὴ τε βρῖθος ἔσχε, καὶ τὸ ψυχρόν, ὅπερ ἦν δύναμις αὐτῆς, τῷ πυκνοῦν
καὶ συνωθεῖν καὶ ἀποθλίβειν τὰ ὑγρὰ φρίκας καὶ τρόμους διὰ τὴν ἀνωμαλίαν ἐνεργάζεται τοῖς
σώμασιν· ἂν δ' ἐπικρατήσῃ παντάπασιν, τοῦ θερμοῦ φυγόντος ἢ σβεσθέντος, ἔστησε τὴν ἔξιν
ἐκπαγεῖσαν καὶ νεκρωθεῖσαν. ^[5]

954 E ὅθεν οὐδὲ καίεται γῆ τὸ παράπαν ἢ καίεται γλίσχρως καὶ μόγις. ἀήρ μὲν γὰρ ἐξ ἑαυτοῦ
πολλάκις φλόγας ἀναδίδωσι καὶ ζεῖ καὶ διαστράπτει πυρούμενος· τῷ δ' ὑγρῷ τροφῇ χρήται τὸ
θερμόν· οὐ γὰρ τὸ στερεὸν ἀλλὰ τὸ νοτερόν τοῦ ξύλου καυστόν ἐστιν· ἐξικμασθέντος δὲ τούτου,
τὸ στερεὸν καὶ ξηρὸν ἀπολείπεται τέφρα γενόμενον. οἱ δὲ καὶ τοῦτο φιλοτιμούμενοι
μεταβάλλον ἀποδείξαι καὶ καταναλίσκόμενον ἀναδεύοντες πολλάκις ἐλαίῳ καὶ στέατι
φύροντες οὐδὲν περαίνουσιν, ἀλλ' ὅταν ἐκκαῇ τὸ λιπαρόν, περίεστι πάντως καὶ διαμένει τὸ
γεῶδες· ὅθεν οὐ κατὰ χώραν μόνον ἐξ ἔδρας ἀκίνητον οὔσαν αὐτὴν ἀλλὰ καὶ κατ' οὐσίαν
ἀμετάβλητον, ἔστιαν, ἅτε δὴ 'μένουσιν ἐν θεῶν οἴκῳ', κλίτα προσηγόρευσαν οἱ παλαιοί, διὰ
τὴν στάσιν καὶ πῆξιν· ἥς ἢ ψυχρότης δεσμός ἐστιν, ὡς Ἀρχέλαος ὁ φυσικὸς (fr. ^[5])

954 F 1a) εἶπεν, οὐδενὸς χαλῶντος αὐτὴν οὐδὲ μαλάττοντος, ἅτε θερομένην καὶ ἀλεινομένην
οὔσαν.

955 A οἱ δὲ πνεύματος μὲν αἰσθάνεσθαι ψυχροῦ καὶ ὕδατος, γῆς δ' ἥττον οἰόμενοι, τὴν ἔγγιστα γῆν
ὀρώσιν ἀέρων καὶ ὑδάτων καὶ ἡλίου [καὶ] θερμότητος ἀνάπλεων σύμμιγμα καὶ συμφόρημα
γεγεννημένην· καὶ οὐδὲν διαφέρουσι τῶν μὴ τὸν αἰθέρα φύσει καὶ πρώτως θερμὸν ἀλλὰ τὸ ζέον
ὑδωρ ἢ τὸν διάπυρον σίδηρον ἀποφαινομένων, ὅτι τούτων μὲν ἅπτονται καὶ προσθιγγάνουσι,
τοῦ δὲ πρώτου καθαροῦ καὶ οὐρανοῦ πυρὸς αἰσθῆσιν δι' ἀφῆς οὐ λαμβάνουσιν, ὥσπερ οὐδ'
οὔτοι τῆς ἐν βάθει γῆς, ἣν μάλιστα γῆν ἂν τις νοήσειεν αὐτὴν καθ' αὐτὴν ἀποκεκριμένην τῶν

ἄλλων. δεῖγμα δ' αὐτῆς ἐστὶ κἀνταῦθα περὶ τὰς πέτρας· πολὺ γὰρ ἐκ βάθους καὶ οὐ ῥάδιον ἀνασχέσθαι προβάλλουσι κρύος. ^[10]

955 B οἱ δὲ ψυχροτέρου ποτοῦ δεόμενοι χάλικας ἐμβάλλουσιν εἰς τὸ ὕδωρ· γίνεται γὰρ οὐλότερον καὶ στομοῦται παρὰ τὴν ἀπὸ τῶν λίθων ψυχρότητα, πρόσφατον καὶ ἄκρατον ἀναφερομένην. Τοὺς οὖν πάλαι σοφοὺς καὶ λογίους ἄμικτα θέσθαι τὰ ἐπίγεια καὶ τὰ οὐράνια χρή νομίζειν, οὐ τοῖς τόποις, ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ πρὸς τὰ κάτω καὶ ἄνω βλέποντας, ἀλλὰ τῇ διαφορᾷ τῶν δυνάμεων τὰ μὲν θερμὰ καὶ λαμπρὰ καὶ ταχέα καὶ κοῦφα τῇ θείᾳ καὶ αἰδίῳ φύσει προσνέμοντας, τὰ δὲ σκοτεινὰ καὶ ψυχρὰ καὶ βραδέα φθιτῶν καὶ ἐνέρων οὐκ εὐδαίμονα κλῆρον ἀποφαίνοντας. ^[10]

955 C ἐπεὶ καὶ τὸ σῶμα τοῦ ζώου, μέχρι μὲν ἔμπνουν ἐστὶ καὶ 'θαλερόν', ὥς οἱ ποιηταὶ λέγουσι, θερμότητι χρήται καὶ ζωῇ· γενόμενον δὲ τούτων ἔρημον καὶ ἀπολειφθὲν ἐν μόνῃ τῇ τῆς γῆς μοίρᾳ ψυχρότης εὐθὺς ἴσχει καὶ κρύος, ὥς ἐν παντὶ μᾶλλον ἢ τῷ γεώδει κατὰ φύσιν θερμότητος ἐνυπαρχούσης. Ταῦτ', ὦ Φαβωρίνε, τοῖς εἰρημένοις ὑφ' ἐτέρων παράβαλλε· κἂν μήτε λείπηται τῇ πιθανότητι μήθ' ὑπερέχη πολὺ, χαίρειν ἔα τὰς δόξας, τὸ ἐπέχειν ἐν τοῖς ἀδήλοις τοῦ συγκατατίθεσθαι φιλοσοφώτερον ἡγούμενος. ^[10]